

2021-09-29

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: KFKS 2021/845

Remiss - Ändrade regler i medborgarskapslagen (SOU 2021:54)

Yttrande över betänkande från Justitiedepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår att kommunstyrelsen antar yttrande över betänkandet i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 29 september 2021.

Sammanfattning

Regeringens slutbetänkande av utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap, benämnd USSMA, innehåller analyser, bedömningar och förslag när det gäller frågorna om det behövs ytterligare åtgärder för att begränsa förekomsten av statslöshet, om tidpunkten för förvärv av medborgarskap genom anmälan bör justeras, om det ska införas krav på hederligt levnadssätt för förvärv av medborgarskap efter anmälan och om möjligheterna att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska utökas. De förslag som lämnas föreslås träda i kraft den 1 januari 2023 och regleras i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap och medborgarskapsförordningen (2001:218). Nacka kommun konstaterar att utredningens förslag endast i begränsad omfattning direkt berör kommunen, samtidigt som beröringspunkterna är viktiga för kommunen. Juridik- och kanslistaben ställer sig positiv till de förslag som föreslås avseende hederligt levnadssätt och utökade möjligheter att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap i syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Ärendet

Regeringens slutbetänkande av utredningen om språk- och samhällskunskapskrav för svenskt medborgarskap och andra frågor om medborgarskap, benämnd USSMA, innehåller analyser, bedömningar och förslag när det gäller frågorna om det behövs ytterligare åtgärder för att begränsa förekomsten av statslöshet, om tidpunkten för förvärv av medborgarskap genom anmälan bör justeras, om det ska införas krav på hederligt levnadssätt för förvärv av medborgarskap efter anmälan och om möjligheterna att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap ska utökas. De förslag som lämnas föreslås träda i kraft den 1 januari 2023 och regleras i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap och medborgarskapsförordningen (2001:218). Nacka kommun

konstaterar att utredningens förslag i begränsad omfattning berör kommunen i egenskap av just kommun.

Betänkandet och förslagen i betänkandet i korthet

Betänkandet i sig är omfattande och presenterar en rad olika förslag till åtgärder inom flertalet frågor kopplat till det svenska medborgarskapet. Förslagen berör till övervägande del främst staten och dess olika myndigheter, såsom Migrationsverket, Skatteverket, Säkerhetspolisen och Polismyndigheten. De förslag som innebär förändringar för dessa myndigheter är bland annat

- 1) ytterligare åtgärder för att begränsa förekomsten av statslöshet,
- 2) tidpunkten för förvärv av medborgarskap i anmälningsärenden och
- 3) en handläggande myndighet för alla medborgarskapsärenden.

Utöver det innehåller betänkandet ett mindre antal förslag med direkta konsekvenser för kommunerna. Dessa är främst förslagen

- 1) om frågor om hederligt levnadssätt och
- 2) om utökade möjligheter att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap i syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Juridik- och kanslistabens samlade bedömning och förslag på yttrande

Juridik – kanslistaben har tillställt remissen till barn- och familjeenheten, säkerhetsfunktionen och etableringsenheten. De två förstnämnda enheterna har inkommit med synpunkter över utredningens förslag enligt följande.

1) Frågor om hederligt levnadssätt

De flesta utlänningar blir svenska medborgare genom att ansöka om det (naturalisation). I ärenden om naturalisation finns ett krav på hederligt levnadssätt. Det finns emellertid ett enklare sätt att bli svensk medborgare för vissa; efter en *anmälan*. De bestämmelser som finns om förvärv av medborgarskap vid anmälan är tillämpliga främst på barn eller unga vuxna, men också på andra, till exempel vissa nordiska medborgare samt de som tidigare varit svenska medborgare och som önskar få tillbaka sitt medborgarskap. I de flesta anmälningsärenden finns det inte något krav på hederligt levnadssätt. Utredningen föreslår i denna del att bestämmelserna om förvärv av svenskt medborgarskap vid anmälan ska kompletteras med olika krav som kan diskvalificera den som anmälan avser från att förvärva medborgarskap för att hindra till exempel den som begått allvarliga brott från att förvärva medborgarskap.

Utredningen föreslår att förvärv av medborgarskap efter anmälan inte ska kunna ske om den som anmälan avser är skäligen misstänkt eller dömd för allvarlig brottslighet. Begreppet ”allvarlig brottslighet” har valts för att fånga in allvarliga brott liksom upprepad brottslighet i vissa fall. Precis som utredningen lyfter uppfattas det som stötande för den allmänna rättskänslan att medge svenskt medborgarskap till en person, som visserligen inte begått ett sådant brott som utredningen definierat som allvarligt men, som begått upprepade brott med lägre maxstraff. Kravet avseende allvarlig brottslighet föreslås inte preciseras i tid. I praktiken innebär det att en person som vid något tillfälle dömts för allvarlig brottslighet kommer att vara utesluten från möjlighet att beviljas svenskt medborgarskap efter anmälan. I det föreslagna yttrandet anges att Nacka kommun tillstyrker förslagen i denna del. En central del i arbetet gällande trygghet och säkerhet ligger i det brottsförebyggande arbetet. Det är i det brottsförebyggande arbetet som brott och kriminalitet hos barn och unga kan motverkas, likväl som det är viktigt att det i detta arbete säkerställs att unga som begår brott också lagförs och döms till påföljder. Därmed är det också följdriktigt, såsom utredningen föreslår, att barn och unga som begår brott inte ska kunna få medborgarskap genom institutet för *anmälan*.

2) Utökade möjligheter att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap i syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Utredningen föreslår att bestämmelserna om befrielse från svenskt medborgarskap i medborgarskapslagen ska utökas med villkor om att det, för barns befrielse, ska krävas dels att befrielsen inte bedöms stå i strid med barnets bästa, dels samtycke av barn som har fyllt 12 år. Vid bedömningen av om en befrielse står i strid med barnets bästa ska hänsyn tas till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad, även då inte samtycke krävs. För barn som är varaktigt förhindrade att lämna samtycke på grund av sjukdom eller på grund av något annat liknande förhållande, ska samtycke inte krävas. Hinder kan exempelvis vara fysisk eller psykisk sjukdom eller en omfattande intellektuell funktionsnedsättning. Syftet med bestämmelserna är att stärka barns rättigheter i ärenden om befrielse från svenskt medborgarskap och öka möjligheterna för Migrationsverket att avslå en ansökan om befrielse från svenskt medborgarskap för att bland annat motverka hedersrelaterat våld eller tvång. Eftersom hot, våld och tvång och andra otillbörliga förfaranden inte endast träffar barn föreslås att en ansökan om befrielse om svenskt medborgarskap ska kunna vägras också vuxna, om det finns anledning att anta att sökanden inte själv vill befrias från sitt svenska medborgarskap.

Barn- och familjeenheten uppger i denna del att det inte förekommit att föräldrar ansökt om framtagna av medborgarskap i samband med misstänkt bortgifte. Familjer där hederskultur och bortgifte förekommer har företrädesvis sitt ursprung i utsatta länder där Sverige ses som ett attraktivt land att antingen fly eller flytta till. Barn- och familjeenhetens erfarenhet är att det svenska medborgarskapet innebär en hög status,

vilket innebär att flickor som familjer vill gifta bort blir ”attraktivare” för blivande makar på grund av sina svenska medborgarskap. Förslaget i betänkandet bedöms i denna del som positiva i de fall ansökningar om fråntagande av medborgarskap i praktiken används i det syfte som beskrivs av utredningen. Därtill framhålls att det även är viktigt att socialtjänsten alltid kopplas in när misstanke om hedersrelaterat förtryck eller bortgifte upptäcks av annan myndighet. Det är även viktigt att det enskilda barnet får yttra sin mening i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen.

Ekonomiska konsekvenser

Utifrån att de flesta författningsförslag som rent historiskt föreslagit nya åtgärder och/eller utökade befogenheter inneburit ökade kostnader för kommunerna bör det tas höjd för att även de nu aktuella förslagen kan komma att innebära ökade kostnader för kommunen. I denna del är det viktigt att Nacka kommun, i likhet med övriga kommuner, tillstås erforderlig kostnadstäckning för eventuella kostnadsökningar.

Konsekvenser för barn

Utifrån syftet att förhindra att både kvinnor och barn förs tillbaka till sina ursprungliga hemländer och där utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, är det med tydlighet som Nacka kommun tillstyrker de förslag som i det avseendet berör barn. Lika viktigt som det är att fastslå vilka barn som är berättigade till svenskt medborgarskap genom en aktiv handling, lika viktigt är det att tillvarata de vars rättigheter som hotas av fråntagandet av detsamma.

Bilagor

1. Förslag på yttrande
2. Utdrag från SOU 2021:54 – Sammanfattning och lagförslag

Sidrah Schaidler
Stadsjurist/kanslidirektör
Stadsledningskontoret

Engin Ceylan
Kanslichef
Juridik- och kanslistaben